

ANGRY BIRDS O SOBRE LA IRA

Francesc Núñez Mosteo

Professor Humanitats a la Universitat Oberta de Catalunya (UOC)

Per què estan tan enfadats els ocells del popular joc *Angry birds*? Sembla ser que un grup de porcs els ha robat els ous i tracten de recuperar-los i destruir els lladres. Davant del que han viscut com una contrarietat i una ofensa, han reaccionat aïradament i volen aniquilar a qui, des d'aquest moment, és el seu enemic.

Podrien haver reaccionat d'una altra manera davant el greuge patit? Hi havia una estratègia millor que la ira per intentar recuperar el que és seu? Podien no haver-se ofès i haver actuat diferentment? De ben segur que sí. Podrien, per exemple, haver-se entristit i afeblit enormement davant de l'atac rebut i de les seves conseqüències; podrien haver reaccionat amb contenció mentre preparen i decideixen una estratègia racional per veure com recuperar els ous; o podrien haver respirat tranquils i sentir-se satisfets perquè, com a mínim, no havien perdut la vida.

En aquest article vull argumentar que l'atac d'ira dels *angry birds* no és només una passió que desborda. L'actitud colèrica dels ocells, com la de tantes persones, no és el resultat d'una emoció que et domina i arrossega i front a la qual no tenim altre recurs que el de sentir-nos culpables d'un "pecat capital". La ira, com tantes altres emocions, respon també a un aprenentatge i a una estratègia racional per aconseguir el que volem i per imposar la nostra voluntat als altres. De fet, que els altres facin el que nosaltres volem és la intenció bàsica que guia les accions en el món de la vida quotidiana (Schutz, 1974).

Robert C. Solomon (2007), en un excel·lent llibre sobre què podem saber de nosaltres a partir de les nostres emocions,

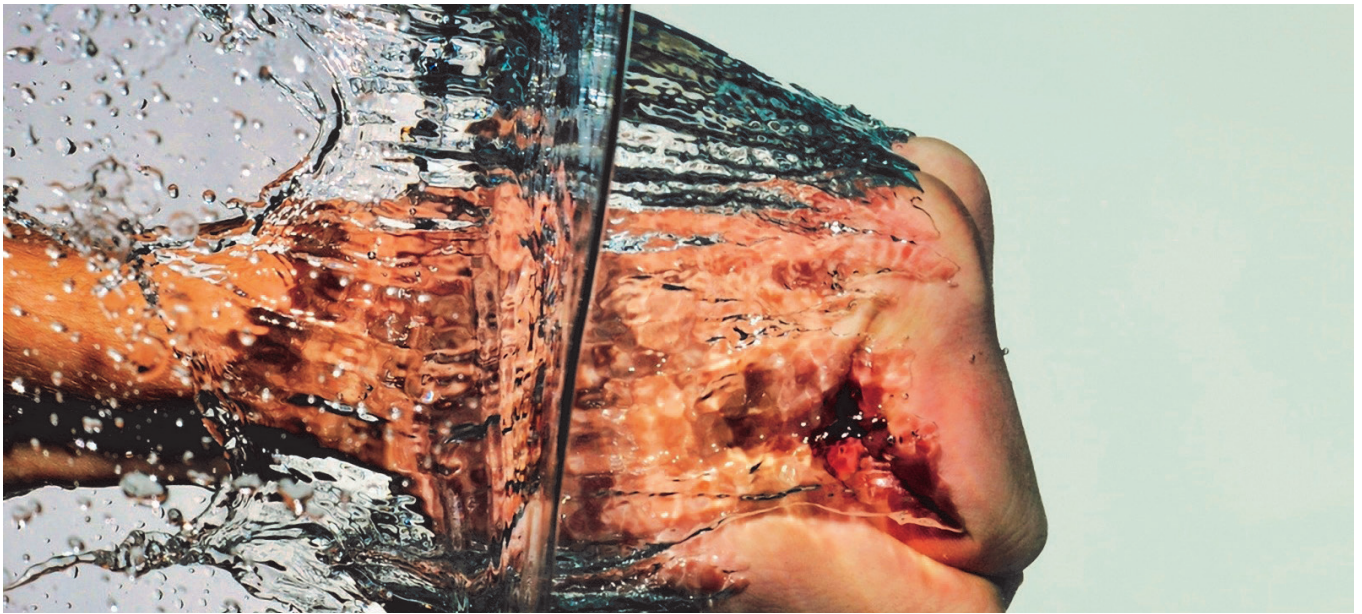
del qual em faré ressò, argumenta que el nostre tarannà emocional respon a estratègies per posicionar-nos en el món davant dels altres. Estem parlant d'allò que també solem anomenar com el caràcter d'una persona, com quan diem d'algú que té molt mal caràcter perquè s'empenya i té males reaccions o quan diem que el té bo perquè sol ser afable i reacciona amb voluntat de conciliació. Les emocions, i el que fem amb elles, són maneres d'estar en el món, de situar-nos en els diferents contextos de la nostra vida, i no pas una condició de víctima davant d'allò que no podem controlar. Per això les emocions que tenim diuen tant de nosaltres. Més enllà de l'interès lúdic que pot tenir el joc dels *angry birds*, la majoria dels que han jugat aquest joc un o mil cops senten simpatia pels enfadats ocells. I si es coneix el motiu del seu enuig, encara és més fàcil solidaritzar-te amb la seva emoció. En principi, ens sembla absolutament normal la seva reacció davant l'ofensa causada pels porcs. Podem encolerir-nos fàcilment, hi ha qui afirmaria que no podria deixar de fer-ho, si ens sentim ofesos. Aristòtil (1971: 1378b) defineix la ira com "el desig, acompanyat d'angoixa (física i mental), de represàlia per causa d'una ofensa (menyspreu) que s'ha dirigit, sense justificació, contra nosaltres o algú proper a nosaltres" (traducció pròpia)¹. La ira sol sentir-se i dirigir-se contra

¹ La ira, com a emoció bàsica negativa, apareix en tots els llibres sobre emocions tant de sociologia com de psicologia. Proposo la definició d'Aristòtil en la *Retòrica* perquè recull els trets bàsics de l'emoció i ens descriu les seves principals causes. A més, l'anàlisi de les emocions en aquesta obra d'Aristòtil té com a objectiu el coneixement de les emocions per poder ser dominades o suscitades per una persona en diferents audiències. En el nostre cas, també ens referim a un ús retòric de la ira, és a dir, en un context social i com a mitja per dominar i controlar les persones que interactuen amb nosaltres.

La ira, com tantes altres emocions, respon també a un aprenentatge i a una estratègia racional per aconseguir el que volem i per imposar la nostra voluntat als altres.

un individu concret, aquell que te l'ha fet despertar, i té una durada temporal limitada. En aquest cas els ocells estan enfadats amb tots els porcs, convertint el seu enuig en una lluita entre espècies. Aquesta situació, que l'acostaria més a l'odi, l'hem d'entendre en el context d'un joc i en l'enfrontament simbòlic entre dos grups oposats, ocells vs. porcs. Sigui com sigui, la ira és una resposta a una ofensa o revés que se'ns ha propiciat sense aparent motiu i que ha estat percebut com a tal. Quan algú se sent ofès d'aquesta manera, és a dir, tractat amb injustícia, sense consideració, etc., sol acusar de culpable a qui així l'ha tractat o per qui així se sent tractat. La reacció/emoció pot ser ben irracional, com quan ens enfadem amb la pluja que sobtadament cau just en el moment que teníem pensat sortir a passejar. La ira, sol anar acompanyada d'un desig de restitució o venjança: "ara veuràs", "això m'ho pagaràs". En el cas de la pluja, no està massa clar cap a on s'ha de dirigir. Però també solem dir que aquest sentiment ens cega, ens obnubila la ment. La força de la ira pot ser tan gran que pot portar-nos a accions desmesurades d'aniquilació real d'aquell o d'allò que ens ha "despertat" aquesta emoció. No és d'estranyar que, com a pecat capital, fos descrit com a possessió demoníaca que ens portava a cometre grans "pecats", com el de matar. La ira enquistada, davant de la impossibilitat de resposta o de l'ofensa repetida, pot convertir-se en odi.

Sigui quina sigui la situació o el fet que encén la nostra ira, la ira és molt més que una emoció bàsica o un conjunt de sentiments, ens diu Solomon (2007, 18). Es tracta del resultat d'una interacció entre persones, de posicionar-se davant d'una situació o d'enfrontar-se a una tasca o de respondre a un estímul d'una determinada manera. No oblidem que una ofensa, o allò que és percebut i viscut com a tal, sempre es circumscriu en un context social i cultural determinat. I tampoc hem d'oblidar, la qual cosa no deixa de ser significativa del seu ca-

ràcter cultural, que la majoria de les ofenses solen ser verbals. Això és així pels humans, és clar, més que no pas pels ocells.

El que ens interessa subratllar aquí, perquè és la tesi que ens sembla més rellevant i atractiva de Solomon, és que una emoció és (com a mínim) una manera autoconscient d'implicar-se, d'estar en el món. Per això, per entendre un enuig, així com als nostres ocells irats, cal tenir present quina classe d'implicació és la ira.

Abans, en aquest sentit, vull fer menció de dues idees sobre la naturalesa de les emocions que ens poden ajudar a entendre el concepte d'implicació en relació a les emocions. Les emocions com a formes d'implicació en el món: allò que fa que el món sigui significatiu i condiona la manera d'estar en el món, com quan diem que una persona és important per nosaltres o que estem molt implicats en una causa.

En primer lloc, preguntem-nos per què són importants les emocions. Per què comptem i pensem que tenyeixen la vida d'un o altre color? "Les emocions són rellevants -diu Jon Elster² (2002: 485, la traducció és meva)- perquè si no les tinguéssim res no comptaria per nosaltres. Unes criatures sense emocions no tindrien cap motiu pel qual viure ni tampoc, en realitat, pel qual suïcidar-se. Les emocions són la matèria de la vida. (...) Les emocions són el ciment o el vincle més important que ens lliga a les altres persones. (...) Des del punt de vista de l'interès, les demés persones són essencialment fungibles; des d'una perspectiva emocional, no". De fet, els porcs són molt més interessants i importants pels enfadats ocells, que la natural indiferència (simpatia o anti-patia) que poden sentir per qualsevol altre animal. Fa molts anys, el cantant Dyango, clamava preferir odi abans

² Segurament, també ho diuen moltes mares

que indiferència en nom de tots els amants abandonats³.

En segon lloc, vull fer-me ressò d'una definició d'emoció, d'Agnes Heller que, justament, posa l'accent en aquesta idea que les emocions són "implicació" en el món. Diu Agnes Heller "Sentir significa estar implicat en alguna cosa (...) Sento que estic implicat en alguna cosa: un altre ser humà, un concepte, jo mateix, un procés, un problema, una situació, un altre sentiment... altra implicació" (Agnes Heller 1982: 17, la traducció és meua). La implicació no és un afegit a la nostra acció, sinó que es tracta d'un factor inherent a l'actuar i pensar humà. La indiferència absoluta, la implicació zero és impossible. Les emocions, conclou Heller (1982: 80), són guia en la preservació i extensió del nostre del nostre Jo. Les emocions informen del que realment som. Som, per dir-ho d'una altra manera, allò que fem amb les nostres emocions, les diferents maneres i intensitats d'implicar-nos en el món i de donar sentit i valor a les nostres accions. No podem imaginar una cultura sense emocions, un ésser humà sense sentiments.

En el cas que ens ocupa, gràcies a la ira, els indefensos ocelllets poden respondre de forma contundent als porcs aprofitats. De fet, gràcies al seu explosiu "cabreig", la reacció furiosa que tenen, poden gairebé invertir la situació de dominació i de víctimes patida i obligar els porcs a haver de recórrer a una estratègia de defensa en la qual només són capaços de reaccionar aguantant els atacs –i les bombes- que els hi cauen a sobre.

En algun moment de la vida dels ocells que el joc no relata, aquests han après que davant d'una situació com la que han patit els hi convé reaccionar àrriadament, i que la resposta colèrica és una bona estratègia per sortir-se amb la seva, en aquest cas –com en tants d'altres- espantar l'ofensor i recuperar el que és seu. *Angry birds* i humans aprenem en quins contextos ens convé reaccionar amb ira per tal d'aconseguir el que ens proposem i, d'alguna manera, donar satisfacció als nostres desigs. Ho hem de practicar intensament. És evident que, en aquest cas, l'estratègia dels ocells els ha permès invertir la situació i, com he dit, passar de ser dominats a ser dominadors, de l'ofensa a l'acusació i a l'acció: vosaltres, porcs lladres, pagareu el que heu fet... i recuperarem els ous!

És possible que com a mecanisme de reacció, de defensa i d'atac davant d'una situació d'ofensa, la ira pugui tenir les seves contrapartides i els seus riscos. Potser l'altre, per allò del contagi emocional, respongui de la mateixa manera i ens veiem abocats a un inevitable i violent enfrontament.

És possible, també, que hi hagi estratègies millors i més intel·ligents que la ira, menys agressives i menys perilloses com podria ser implorar el retorn dels ous, posar una denúncia a l'autoritat competent o recuperar-los amb astúcia en algun moment en què els porcs estiguessin badant. Sigui com sigui, ens adverteix Solomon, no hem de qualificar la ira com una emoció negativa, en el sentit que ens pugui perjudicar o fer mal. Com reconeix Aristòtil, la ira comporta un cert plaer a la persona que s'enalteix àrriadament (Aristòtil, 1971: 1378b).

Personalment, no estaria molt segur si hem de situar la ira entre les emocions tristes que disminueixen la nostra potència d'existir (com diria Spinoza per boca de Deleuze (Deleuze, 2005: 172)) o entre les emocions alegres que augmenten la nostra potència d'existir i d'actuar. No hi ha dubte que la ira és un motiu per a l'acció i, per a moltes persones, una estratègia de dominació i d'imposició de voluntats i desigs davant d'altres persones. Estem parlant d'una estratègia emocional que han desenvolupat i ensinistrat al llarg de la vida en la mesura que els resultats són positius. No es tracta d'una passió que els domina, sinó del domini d'una passió.

Tampoc m'atreveria a afirmar que hi ha situacions en les quals una reacció àrriada està totalment justificada. En qualsevol cas, el cas dels *angry birds* ens ha proporcionat un joc entretingut i un motiu de reflexió sobre el paper de les emocions en la vida humana.

BIBLIOGRAFIA

- ARISTÒTIL (1971). *Retòrica*. Madrid: Instituto de Estudios Políticos.
- DELEUZE, G. (2005). *En medio de Spinoza*. Buenos Aires: Cactus.
- ELSTER, J. (2002). *Alquimias de la mente. La racionalidad y las emociones*. Barcelona: Paidós
- HELLER, A. (1982). *Teoría de los sentimientos*. Barcelona: Fontamara
- SOLOMON, R. C. (2007). *What Our Emotions Are Really Telling*. Oxford: Oxford University Press.
- SHÜTZ, A. (1974). "Sobre las realidades múltiples". A: *El problema de la realidad social*. Amorrortu: Buenos Aires.

³ "Ódiame, por piedad yo te lo pido / Ódiame sin medida ni clemencia / Odio quiero más que indiferencia / Porque el rencor hierde menos que el olvido". Dyango, "Contigo en la distancia" (1977). Es pot escoltar la cançó del disc a: <https://www.youtube.com/watch?v=gSFUI5PijCE>